

Լևոն Շանթ

Հին Աստվածներ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐ

Առաջին տեսարան

ՍԵՎԱՆԻ ԳԱԳԱԹԸ, ԺԱՅՌԵՐՈՒ ՄԵՋ ԱՎԵՐԱԿ ՄԸ, ԻՐԻԿՆԱՄՈՒՏ

Վանահայրը նստած է քարի մը, ձեռքը ծնոտին ու մտախոհ կնայի վար:
Կիսափուլ կամարի մը տակեն կամաց դուրս կելլեն ճերմակավորը: Վանահայրը՝
բարձրահասակ, թավ ու ալեխառն, գլխաբաց: Ճերմակավորը նույնպէս
գլխաբաց, երկար սև մազերով, ասորական ձևի հյուսված սև ու շքեղ մորուքով:
Վայրկյան մը երկուքն ալ լուռ կնային իրար:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - (Հեզնոտ) Կղիտես, կղիտես թագավորությունդ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - (Խոժոռ) Ո՞վ ես դուն:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Դիտե, դիտե: Տես, այդ երկու-երեք խարխուլ խցիկները, չէ՞
որ դուն ես շիներ. հապա այն մատուռը, որ քու աճապարանքն է կառուցեր. և
վերջապէս, նայե, քու այն եկեղեցիդ, որուն գմբեթը օր-օրի կբարձրանա վեր և
որո՞ւ գլխուն շուտով քու իսկ ձեռքովդ խաչը պիտի տնկես:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Այո, եթե տերը կամենա:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Նայե՛ն ու հպարտացիր: Չէ՞ որ այդ բոլորը քու կամքիդ ծնունդն է:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Ո՞վ ես դու:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Այ, սևավոր, ինչո՞ւ ես ժողովեր գլուխդ այդ սևագգեստ ու սևահոգի մարդիկը, ինչո՞ւ ես եկեր այս հինավուրց կղզին:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Ո՞վ ես դու:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Ելիր, ելիր. քշե՛ն նորեն դուրս դեպի կյանքը այդ թշվառ ու մռայլ ամբոխը: Ելեք դուրս, դուք, որ զգայարանքները չորցնել կուզեք ու կրքերը մարել: Դուրս այս կղզին, դուք, որ թշնամի եք ամեն գեղեցկության, ամեն կյանքի ու շարժումի, ամեն ուժի ու ծնունդի: Դուրս, մի աղարտեք իմ աստվածներու այս սուրբ դրախտը:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Հոս դրախտ չկա: Այս ժայռի կտորին վրա ես իմ վանքս հիմնեցի. ասկե՛ն ետքը հոս անապատ պիտի կոչվի:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Անապա՞տ... այս ծիծղուն ծովակի ծոցին, այս թարմ արևուն դեմ: Հեռու, կոխած տեղդ հին տաճար է աստվածներու. հեռու, հին աստվածներու շենքեն է, որ կխոսիս քեզի:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Հին աստվածներու ավերակներն:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Ավերակը այս քարերն են, որ քեզիպեսներն են դարսեր. քանդվել է անոնց դարսածը: Բայց ինքը կյանքի մեհյանը խորտակում չունի, ինչպես և ինքը կյանքը: Կթափին քարերը, կփոխվին անունները բայց իրենք աստվածները կան ու կմնան:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Հոս մեռան քու աստվածներդ:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Հոս ու ամեն տեղ, ուր մարդ իր ոտքը կդնե, հոն են անոնք հավերժ ու անմահ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Հոս մեռան քու աստվածներդ, և անոնց ավերակներուն վրա ես իմ Աստծոս տաճարը կառուցի: Նայե, մութին մեջեն դեռ կնշմարվի գմբեթին արդեն կազմվող սրությունը: Հոն կթագավորե միայն հոգին, հոն կթագավորե միայն Աստծու շունչը...

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Հոն կթագավորե տանջանքի գործիքն ու մահը:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Տանջանքն է, որ կբարձրացնե հոգին, տառապանքն է, որ կմաքրե: Եվ կյանքի ամենեն խոր բանը մահն է:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Տառապանքը կյանքի խոցն է, իսկ մահը՝ կյանքի քայքայումը:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Քու բերնով կխոսի մանուկ մարդկությունը:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Քու բերնով կխոսի ցավագար մարդկու- թյունը:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Հերիք է, ո՞վ ես դուն, որ կհայհոյես: Հեռացիր, այս կղզիին վրա ալ տեղ չկա քեզի ու քու աստվածնե- րուդ:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Այս կղզին ալ նույն աշխարհն է, ինչպես ամբողջ աշխարհը: Երկրպագե, մոլորված, հավերժ աստվածներուն:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Հեռացիր:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Խոստովանե, մոլորված, ու երկրպագե:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Հեռացիր:

ՃԵՐՄԱԿԱՎՈՐԸ - Կուգա օրը ու կխոստովանիս (Աներևույթ կրվա):

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - (Կնայի շուրջը, անհանգիստ) Ո՞վ էր: Չքացավ: Տեսի՞լք, կասկա՞ծ... (Հանկարծ վճռական) Ա, երբեք: Աշխարհքը մուտք չունի այս կղզին: Աշխարհքը մուտք պիտի չունենա այս կղզին: Ոչ:

Երկրորդ տեսարան

Հրապարակ նոր շինվող եկեղեցիին առջև

Մեկ կողմը տաճարի անդուռ մուտքը: Կերևան տախտակե ելարաններ: Հոս ու
հոն թափված են ատաղձ, կիսատաշ քարեր, մաղ, գործիքներ:

Խորքը ծառեր, որոնց բներուն մեջեն կնշմարվի ծովը: Ամբողջ տեսարանի
միջոցին քամի է, երբեմն խիստ բուռն թափով: Կլսվի տերևներուն շրշյունը և
ծովուն խուլ աղմուկը հեռուն:

Ա

Մեկ-երկու քարտաշ կվազեն ծառերուն տակեն դեպի ծովուն կողմը: Տեսարանի
խորքեն արագ կանցնի ժամկոչը երկար ձող մը ուսին: Եկեղեցիեն դուրս կուգա
Ադամ վանականը արտորալով և աշխատելով դուրս քաշելու երկար պարան մը,
որուն ծայրը ներսն է:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - (Ջերմեռանդ) Աստված հասնի օգնու- թյան: Աստված
հասնի օգնությամբ:

ՔԱՐՏԱՇ ՄԸ - (Կուգա ծովուն կողմեն ձեռքերը չորցնելով, բաց են ոտներն ու
թևերը) Ձգե, վար ձգե, հայր սուրբ, ալ կարիք չկա: Ելան, ամենքն ալ ելան ափը:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - Ամենքն ալ. կըսես, ամենքն ալ և ծովը թափվածները:

ՔԱՐՏԱՇ - Ամենքն ալ, թեև հույսերնիս բոլորովին կտրեր էինք, այնպես
կատաղի ծով է, ապշած կեցեր էինք ճարահատ, ըսինք՝ հիմա զարնե պիտի
ափի ժայռերուն և փշուր-փշուր ընե լաստն ալ, մեջի եղողներն ալ: Ես ու իմ
Աստվածը, շատ աժան պրծան:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - Փառք քեզի, սուրբ Աստվածածին: Իսկ ո՞վ էին ծովը
թափվածները: Շատե՞րը:

ՔԱՐՏԱՇ - Միայն երկուքը, մեր աբեղան ու օրիորդը:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - Օրիորդ... ի՞նչ օրիորդ:

ՔԱՐՏԱՇ - Իշխանին աղջիկը:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - Վայ, ա՞ն ալ իշխանի հետն էր: Է, կենդանի՞ է, ուշքը վրա՞ն:

ՔԱՐՏԱՇ - Այո, երևի: Հայրն ու իր մարդիկը տարին վանահոր խուցը: Տեսնեիր՝ ինչպես սփրթներ էր իշխանը:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - Կատա՞կ է, խեղճը: Բայց ո՞վ կըսեր անոնց՝ այս տեսակ եղանակով ծով դուրս գալին:

Բ

Կմտնեն Անտոն, Մովսես ու Ծերունի վանականները:

ՄՈՎՍԵՍ ՎԱՆԱԿԱՆ - Է, ե՞տքը, ե՞տքը:

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ - Թող, թող քիչ մը շունչ քաշեն: “Ետքը, ետքը” հարցնելը դյուրին է, ետքը սարսափելի էր: Վայ... կարծես թևերս ջարդված ըլլան (Կնստի բարձր քարի մը):

Հաջորդ պատմության միջոցին, հոն եղողները կմտենան պատմողին, այլև կուգան քանի մը բանվոր, Դազար, Դավիթ, Ջաքարիա վանականները և կավելնան ունկնդիրներուն:

ՄՈՎՍԵՍ ՎԱՆԱԿԱՆ - Խոսե, խոսե:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ - Թող, տղա, թող ուշքի գա:

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ - (Պահ մը դենքը կծածկե ձեռքերովը և հանկարծ բանալով) Կեսեն արդեն անցեր էինք: Մեյ մը վեր կելլեինք ալիքներուն ծայրը, մեյ մը կիջնեինք անդունդը՝ ամենքն ալ լաստին վրա փակեր էին իրենց տեղը, սփրթներ ու չորցեր: Ես ու աբեղան կքաշեինք թիերը որքան ուժ ունեինք: Կամաց մը գլուխս դարձուցի, տեսա՝ կմտենայինք ափին, բայց ինչ ափ, ալիքները, որ

կուգան ու կգարնեն ժայռերուն, կարծես փրփուրի սար ըլլան դեմդ կեցած: Ի՞նչ մեղքս պահեմ, սիրտս հալեցամ, ըսի՝ վերջացամ: Բայց հուսահատ ուժ տվի թիերոս, “Յա Հիսուս Քրիստոս”. ըսի՝ “Պինդ նստեցեք, չվախնաք”: Աս ըսելուս մէջ մըն ալ տեսնեմ ահագին վիթխարի ալիք մը, կարծես հեռու ցամաքէն փրթեր կուգար շիտակ մեր վրա... (Ոտքի ելլելով): Ալ մնացածը... ալ ինչպե՞ս ըսեմ: Գիտեմ միայն, որ լաստը հանկարծ սաստիկ թեքվեցամ, կախ ինկամ անդունդի բաց շրթունքին, հանկարծ սուր ճիչ մը ու կարծես բան մը փրթամ մեր լաստէն ու սահեցամ այդ փոսը: “Աղջիկս, աղջիկս...” Բարձրացամ աղմուկ, իրարանցում, ես դեռ հագիվ էի հասկցեր, որ կողքես վեր թռամ Աբեղան, արագ նետեց վրայէն կապան, ցատկեց ջուրը: Լաստն ուժով ճոճվեցամ, մնացի մեկ թիով, լամ է՝ ալիքը ինքը կքշեր, բայց գիտեի նորէն ետ է գալու: Եվ եթէ դուք ժայռերուն վրայէն թոկը ժամանակին չհասցնէիք՝ կորած էիք մենք բոլորս ալ, կես վարկյան մը ավելի ուշ, կես վայրկյան մը և վերջացամ...

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ - Աստծու հրաշքը:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - Իսկ օրիո՞րդը:

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ - (Հպարտ) Մեր Աբեղան ազատեց:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - Լողալով:

ԴԱՎԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ - Այո, լողալով հանեց ափը:

ՄՈՎՍԵՍ ՎԱՆԱԿԱՆ - Մի՞թե Աբեղան լող տալ գիտեր:

ԴԱՎԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ - Ո՞րտեղէն, ո՞վ էր լսեր:

ՄՈՎՍԵՍ ՎԱՆԱԿԱՆ - Ողղակի հրաշք է:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ - Ձեզի կըսեմ՝ Աստծու մատը կա հողտեղ:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - Բայց աղեկ, ինչո՞ւ ճամփա ելաք այս եղանակով, Անտոն հայր սուրբ:

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ - Է, այնքան ըսի, համոզեցի, իշխանուհի սրբուհին ինքը
այնքան խնդրեց, ո՞վ է լսողը: Իշխանը հրամայեց, որ մտնեն լաստը: “Եթե
կվախնաք, դուք մի գաք”: Ալ ինչպե՞ս հակառակեի, ըսի՝ Աստծու կամքը:

ՄՈՎՍԵՍ ՎԱՆԱԿԱՆ - Հապա աղջիկը:

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ - Ան ալ հորը կտորը:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ - Չէ, Տիրամոր կամքն էր ասիկա, նայեցեք, ո՞վ է
Տիրամոր այս տաճարը կառուցողը, մեր սրբուհի իշխանուհին չէ՞, ո՞վ է մեր այս
վանքը շեն ու պայծառ պահողը, ո՞վ է շինել մեր այս խուցերը, ո՞վ է, որ
շարունակ ամեն մեր պետքերուն օգնություն է հասեր մեզի, մենք, որ Տիրամոր
աղոթող ճորտերս ենք:

ԶԱՅՆԵՐ - Իրավ է, իրավ է:

ԶԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԱԿԱՆ - Աստված երկար կյանք պարգևե մեր սրբուհի
իշխանուհին:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ - Ան, որ թողեր է ամեն իշխանական կյանք ու
վայելքը, իր գավակներն ու իր ապարանքը ու եկեր է Տիրամոր ոտքը, հոն,
Ցամաքաբերդի մենության մեջ իր կյանքին վերջին կեսը նվիրելու ճգնության ու
աղոթքի:

ԴԱՎԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ- Երկար արև մեր բարեպաշտ սրբուհին:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ - Այ, Տիրամայրը անոր համար է, որ ցույց տվավ մեզի
իր հրաշքը, ազատեց ալիքներեն անոր եղբայրն ու այդ աղջիկը: Թող տեսնեն
բոլոր թերահավատները ու համոզվին, որ մեր Տիրամայրը երեսե չի ձգեր իր
ծառաններն ու իր աղոթողները: Անպակաս ընենք մեր աղոթքներն ու թող
անպակաս ընե Ան իր օրհնությունը մեր վրայեն, անպակաս ընե մեր սրբուհի
իշխանուհին վրայեն: Փառք մեր Տիրամոր անունին, փառք անոր Միածին Որդու
անունին, հավիտյանս հավիտենից:

ԽՈՒՄԲԸ- (Երկյուղած) Ամեն

ՁԱՅՆԵՐ - Իշխանը, իշխանը:

Գ

Իսկույն խումբը կբաժանվի երկու մասի, կշարվի ու կմնա խոնարհ: Կմտնեն
Իշխանն ու Վանահայրը, քանի մը հետևորդներ ու վանականներ:

ԻՇԽԱՆԸ - (Ուղիղ դիմելով դեպի շենքը) Ասիկա է ուրեմն քոջս այնքան սիրած
ու փայփայած եկեղեցին: Կոկիկ ու սիրուն տաճար է (Հետևորդներուն) Ըսի՝
այսօր տեսնեմ պիտի այս եկեղեցին և, այ, բոլոր տարերքներուն հակառակ
կեցած եմ հիմա հոս ողջ և առողջ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Հանդուգն քայլ էր ըրածդ, իշխան:

ԻՇԽԱՆԸ - Ձեր անապատը ուրիշ է, վանահայր, ուրիշ է դուրսը: Դուրսը
հանդուգն եղողինն է աշխարհը: Եվ վերջապես մեյ մըն ալ, ո՞վ գիտե, երբ եմ այս
կողմերը անցնելու, այնքան գործ ունիմ և զբաղում: Չտեսնեի՞ անգամ մը քոջս
եկեղեցին, չհամբուրեի՞ անգամ մը սուրբ սեղանը երթալես առաջ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Վաղը օր չէ՞ր, իշխան:

ԻՇԽԱՆԸ - Վա՞ղը, բայց ես այս իրիկուն մեկնելու եմ Ցամաքաբերդեն:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Ի՞նչ հիմա նորեն մտադիր ես ծովն անցնի՞ս:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ - Աստված չեն փորձեր, իշխան:

ԻՇԽԱՆԸ - Քավ լիցի: Դեռ քանի ժամ ունինք, հույս ունիմ ծովը կմեղմի:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Եթե քեզի չես խնայեր, պետք է խնայես զավակդ:

ԻՇԽԱՆԸ - Աղջիկս քաջ է: Քիչիկ մը վախցավ, քիչիկ մըն ալ ձեր Սևանի ջուրեն
կուլ տվավ, բան չկա, երիտասարդություն է, կանցնի: Բայց ինչ որ այսօր տեսավ
ու ապրեցավ, այ ատիկա չի անցնիր: Չէ՞ որ իր պատանեկան հիշատակներուն
ահեղ փոթորիկ մը նվիրեցի:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ - Կյանքի հետ չեն խաղար, իշխան:

ԻՇԽԱՆԸ - Ատիկա ըսողը դո՞ւն ես, ծերուկ: Այնքան երկար ես ապրեր, որ մոռցեմ ես, թե կյանք՝ ինքը խաղ մըն է միայն:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ - Կյանքը խաչ մըն է, որդիս, որ պիտի կրենք մեր ուսին, մինչև Տերը կանչե մեզի, Տիրամայրը խնայեց քեզի այս անգամ, բայց այդ մեղքը մյուս անգամ չկրկնես:

ԻՇԽԱՆԸ - Եվ շնորհակալ եմ իրմեն, հայր սուրբ, կաշխատեմ պարտքի տակ չմնամ: Եվ հիմա որ ուխտի եմ եկեր իր տաճարը, չէի ուզեր եկած ըլլամ պարապ ձեռքերով: Կնվիրեմ Տիրամոր այս տաճարին կաղնի դուռ մը բարձրաքանդակ, այլև վարագույր մը ավագ խորանին, որ պիտի ըլլա թավիշ ու ոսկենկար:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ - Օրհնյալ ըլլա: Ձեր ցեղի անունը անջինջ պիտի մնա այս պատերեն:

ԻՇԽԱՆԸ - Նաև պատվիրեր եմ իմ գործակալիս, ամեն տարի, քանի շեն է իմ տունս, տասը չափ սպիտակ ցորեն դրկվի իմ կալերես ձեր անապատը: Վայելքը ձեզի, ձեր սուրբ աղոթքը ծնողներուս ու գավակներուս:

ՁԱՅՆԵՐ - (Խառն) Աստված օրհնե ձեր ծնողներուն հիշատակը: Շեն մնա ձեր կալն ու այգին:

ՁԱՅՆԵՐ - (Խառն) Աստված օրհնե ձեր ծնողներուն հիշատակը: Շեն մնա ձեր կալն ու այգին: Աստված պահե ձեր գավակները: Աստված ավելացնե ձեր ինքն ու ստացվածքը:

ԻՇԽԱՆԸ - Իսկ հիմա... (Վանահորը) Ո՞ր է Աբեղան:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Իսկույն, իշխան, ետևեն մարդ եմ դրկեր: Այ արդեն:

Դ

Կմտնե Աբեղան Սիմոն վանականի ու դպիրի մը ընկերակցությամբ: Աբեղան մոայլ է, դեմքը անշարժ, աչքերը միշտ գետին, տեսակ մը անկամք:

ԻՇԽԱՆԸ - (Քիչ մը դիտելեն ետքը) Ինչ գեղեցիկ տղա ես դուն և ինչ երիտասարդ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Միաբանությանս մեջ կրտսերն է, իշխան:

ԻՇԽԱՆԸ - Է, վրադ պիտի չըլլար այդ սև վերարկուն և ես գիտեի իմ ընելիքս: Քեզի կուտայի իմ տակիս նժույգը, կուտայի քեզի, այ իմ սեփական սուրս, որ երեսուն տարի ծառայեր է ինձի հավատարիմ, և կառնեի քեզ իմ պալատս, իբրև իմ հարազատ որդիս: Իմ սև նժույգս քու այդ կերպարանքիդ աղվոր պիտի վայլեր, իսկ ձեռքդ, կտեսնեմ, շուտով պիտի սորվեր սուրիս: Ձիս ու սուրս թե հերիք չեկավ, կուտայի քեզի և աղջիկս...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Իշխան:

ԻՇԽԱՆԸ - ...Որուն կյանքը այսօր ազատեցիր: Անիկա արդեն քոնը կըլլար ըստ օրինի: Դուրսը աշխարհին մեջ՝ ով ինչ վերցուց, վերցուց:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Իշխան:

ԻՇԽԱՆԸ - Գիտեմ, գիտեմ, այս սուրբ մենաստանին մեջ այս խոսքերուն տեղը չէ: Բայց ի՞նչ ընեմ, կուգեի բան մը տամ, կուգեի բան մը ընեմ, կուգեի բանով մը երախտագետ ըլլամ այս անձնվեր, այս քաջ կտրիճին: Ափսոս, այդ սև վերարկուն կկաշկանդե իմ թևերս: (Մոտենալով աբեղային) Տղաս, քու իշխանդ քու առջևդ շատ աղքատ է ու շատ անգոր քեզի փոխարեն մը ընելու, ինչ որ ըսել կրնամ՝ հոս ներելի չէ, ինչ որ տալ կրնամ՝ քեզի պետքը չէ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ - Մեզի պետք է քու գավկիդ երկար արևը:

ԻՇԽԱՆԸ - Աղեկ, ես քեզի պարտական մնացի, աղվոր զգացում չէ, ես սովոր չեմ եղեր պարտական մնալու: Ինչևէ, տուր ձեռքդ, տես իմինս, ասիկա երբեք տկար չէ եղած մեր թշնամիներուն դեմ ու երբեք ալ անարդար գործ չէ տեսած, արժանի է, որ սեղմես այդ քու ձեռքովդ, որ այսօր ազատեց աղջիկս ալիքներեն:

(Պինդ կսեղմեն աբեղային ձեռքը) Մտնենք, վանահայր, տաճարին ներսը:

Իշխանը, վանահայրը, հետևորդները և վանականներեն շատերը կմտնեն եկեղեցի:

ՄԻՄՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ - (Կամաց մը բռնելով Աբեղայի թևեն) Երթանք, մենք ալ երթանք ու քիչ մը հանգստացիր: Դեռ դժգույն ես բոլորովին և կզգամ մարմինդ, որ դեռ կդողա:

Կես մը գրկած կտանի դուրս:

Ե

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ - (Մոտենալով Ադամ վանականին, խորհրդավոր կերպով) Հիմա ո՞րքան ժամանակ պետք է ապաշխարե Աբեղան, որ տաճարին մուտքը նորեն բացվի իրեն համար:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - Ապաշխարե՞, ինչո՞ւ համար:

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ - Չէ՞ որ ձեռք է տվեր կնկա:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - Բայց... բայց այս տեսակ դեպք...

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ - Ատիկա միևնույն է, մեղքը մեղք է միշտ: (Ավելի խորհրդավոր) Ես տեսա, երբ իրարու փաթթված դուրս ելան ալիքներուն մեջեն: Իշխանին մարդիկը գրեթե բռնի խլեցին աղջիկը անոր թևերուն մեջեն:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ - (Զայրույթով) Անմիտ բաներ կխոսիս:

Երրորդ տեսարան

ԱԲԵՂԱՅԻՆ ԽՈՒՑԸ, ԳԻՇԵՐ

Ցած ու փոքր սենյակ մը, պատերը անգաջ քար: Ճակատը տախտակե պարզ մահճակալ, վրան փոված է փոստ մը, չոր ու կարծր բարձ մը, իսկ կոշտ ծածկոցը կիսովին ինկած է գետին: Սենյակին մեջտեղը հին կարպետի կտորի մը վրա

ցածիկ ու լայն գրակալը, գրակալի վրան ալ մեծ ու բաց ձեռագիր մը: Մենյակին մեկ կողմը փայտե կոպիտ սեղան, վրան փայտե սև խաչ մը, կավե փարչ մը և յոդի ճրագը, որ կալալա: Մյուս կողմը սենյակի մուտքն է: Մահճակալին գլուխը պատեն կախված է Աբեղայի վերարկուն:

Ա

Աբեղան նստած է մահճակալին ծայրը, ձեռքերը կրծքին ծալված և աչքերը շեշտ հառած գետին: Անոր քովը փայտե ցած աթոռակի մը վրա նստած է Կույր վանականը, շիտակ, անշարժ, երկու ձեռքը գավազանին ու գլուխը բարձր պահած:

ԿՈՒՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆ - Ո՞ր եմ մտքերդ, Աբեղա:

ԱԲԵՂԱՆ - (Կցնցվի ու կբարձրացնե գլուխը)

ԿՈՒՅՐԸ - Նորե՞ն, նորե՞ն:

ԱԲԵՂԱՆ - Այո, այո մեղք է, գիտեմ, մեծ մեղք: Ոչ, ալ չեմ մտածելու, ալ պետք չէ մտածեմ, երբեք, երբեք, պետք է ջնջեմ գլխես այս օրը, բոլորը, բոլորը, ծովը, հովը, լաստ, ալիք... ախ, այդ ալիքները... (Հանկարծ վեր կթռչի թափով): Բայց ինչ հրաշալի բան է եղել կովիլը անոնց հետ, երբ անոնք իրենց լույծ կուրծքը դեմ կուտան քեզի, երբ իրենց փրփուրը կգարնեն երեսիդ ու աչքերուդ, որ կուրացնեն քեզի, մեկը կցատկե ուսիդ, մյուսը կգալարի լանջիդ, մեկը կհրե, մյուսը կքաշե, կճնշե, ու բոլորը, բոլորը ընկճել կուզեն քեզի, իսկ դուն միշտ երեսին, անոնց ելևէջքին հետ կտարութերիս՝ բազկիդ զարկերուն տակ անոնց բոլոր ճիգերը հաղթահարելով, ա, այդ կոփվը...

ԿՈՒՅՐԸ - Կոփվը կյանքի համար է, Աբեղա, հոս անապատ է:

ԱԲԵՂԱՆ - (Կոտրված) Այո, անապատ: Մեղա քեզ, Աստված իմ, մեղա:

ԿՈՒՅՐԸ - Ջգույշ: Լավ հսկե ինքզինքիդ, Աբեղա, աղոթե:

ԱԲԵՂԱՆ - (Խաչին առջև ծունր իջնելով): Ես կորսված մեղավոր մըն եմ, փրկե ինձի, Տեր, ես ինկած հանցավոր մըն եմ, օգնե ինձի, Տեր, մեղքի մեջ խեղդվող մըն եմ, բռնե ձեռքես, Տեր: Տես, մեղքի ծովուն մեջ... մեղքի ծովուն մեջ... ծովուն... ծովուն... (Երկու ձեռքով դեմքը բռնած կելլե ոտքի):

ԿՈՒՅՐԸ - Ըսե, ըսե:

ԱԲԵՂԱՆ - (Հանկարծ դեմքը կբանա ու շեշտ կնայի անոր արձանի նման անշարժ դեմքին):

ԿՈՒՅՐԸ - Ըսե, ըսե:

ԱԲԵՂԱՆ - Ըսեմ... ի՞նչը:

ԿՈՒՅՐԸ - Ան, ինչ որ հոդ խորքը, խորքը:

ԱԲԵՂԱՆ - Խորքը, խորքը...

ԿՈՒՅՐԸ - Ըսե, ըսե:

ԱԲԵՂԱՆ - Ո՞վ կրնա տեսներ այդքան խորքերը, ով կրնա ըսեր այդքան խորքերը:

ԿՈՒՅՐԸ - Իսկ ես կտեսնեմ, ես կըլսեմ:

ԱԲԵՂԱՆ - Դո՞ւն կույր (Երգիծանքով): Հապա ըսե, նայիմ, ինչ որ կտեսնես:

ԿՈՒՅՐԸ - (Հատիկ-հատիկ) Լաստին վրա, երբ ձեռքիդ թին ջուրը կպատռեր, ո՞վ էր հոգիիդ մեջ:

ԱԲԵՂԱՆ - (Վախեցած) Լո՛ւ:

ԿՈՒՅՐԸ - Որո՞ւն համար այնպես կթպրտար սիրտդ, շրթունքիդ՝ ինչ բառ էր փակած, երբ ջուրջդ ամենքը Աստված կկանչեին, երբ դեմդ փոթորիկն էր, որ կծառանար:

ԱԲԵՂԱՆ - (Սարսափահար) Երենկ բաց ըլլային աչքերդ, որ չտեսնեիր,
չտեսնեիր...

ԿՈՒՅՐԸ - Երբ բոլոր հայացքները երկինք էին վերացած, երբ ամենքը
կապասեին վերին օգնության, ո՞ր էին սկսեալ քու աչքերդ, ո՞վ էր ան, որուն
առջևը հոգիդ ծունր էր իջած:

ԱԲԵՂԱՆ - Լո՛ւ, լո՛ւ, դուն իրավունք չունիս ամեն բան տեսնելու, կարելի չէ
ամեն բան տեսնել:

ԿՈՒՅՐԸ - (Անողորմ) Ըսե՛, ի՞նչ էր ուզածդ, ի՞նչ կփնտրեիր:

ԱԲԵՂԱՆ - (Աղերսով) Չգիտեմ, ոչինչ, չգիտեմ, հերիք է:

ԿՈՒՅՐԸ - Իսկ ծովուն մեջ, երբ ան օձի մը պէս վզիդ փաթթված, մարմինը
մարմնիդ, շունչը շնչիդ, երբ դուն ամեն ինչ մոռցած ալիքները կպատռեիր, ըսե՛,
նորե՞ն չգիտես, թե ինչ կուգեիր:

ԱԲԵՂԱՆ - (Երագկոտ) Ոչ, կհիշեմ: Կհիշեմ, ամբողջ էությամբս կցանկայի՝ որ
ալ վերջ չունենար այդ թաց ճամփան, ալ վերջ չունենար այդ վայրկյանը:

ԿՈՒՅՐԸ - Ամբարիշտ:

ԱԲԵՂԱՆ - (Խորտակված) Բայց ունեցավ իր վերջը

ԿՈՒՅՐԸ - Ամբարիշտ:

ԱԲԵՂԱՆ - (Խորտակված) Բայց ունեցավ իր վերջը

ԿՈՒՅՐԸ - Ու հասար ափը: Եվ երբ առին քո բեռդ թևերիդ ու դուն ուժասպառ
ինկար ավագին, արդեն դիակ մըն էիր անկենդան:

ԱԲԵՂԱՆ - Ճշմարիտ է, ինձի այդպէս զգացի:

ԿՈՒՅՐԸ - Դիակ մըն ես դուն և հիմա: Մարմին մը, ուրկէ ելեր է Աստծու շունչը:

ԱԲԵՂԱՆ - Այս Աստված իմ, կորուսի հոգիս:

ԿՈՒՅՐԸ - (Ոտքի ելլելով) Ինկիր գետին ու կոծե, քուրձ հագիր ու ապաշխարե, իսկ ամենն առաջ գնա իսկույն վանահոր մոտ ու խոստովանե:

ԱԲԵՂԱՆ - Խոստովանի՞մ, վանահո՞րը, ի՞նչը, ինչո՞ւ: Ա, ամեն, ամեն բան, բայց այդ մեկը երբեք: Երբեք: Եվ դուն ալ, հայր սուրբ, չլիա, թե...

ԿՈՒՅՐԸ - Ես կույր եմ, խուլ ու համր, բայց գնա ինքդ վանահոր մոտ ու ինքնակամ խոստովանե:

ԱԲԵՂԱՆ - (Կտրուկ) Վանահորը երբեք:

ԿՈՒՅՐԸ - Կվախնա՞ս:

ԱԲԵՂԱՆ - Ոչ: Բայց... բայց...

ԿՈՒՅՐԸ - Իհարկե, դուն կուզեիր պահես թաքուն սրտիդ մեկ հեռավոր խորշին մեջ քու այդ փոքրիկ նոր սրբությունդ, պահես և երկրպագես ծածուկ:

ԱԲԵՂԱՆ - Գթա, գթա ինձի, անողոր:

ԿՈՒՅՐԸ - Իսկ դուն քեզ կգթա՞ս, կռապաշտ: Հիշե պատվիրանը. “Մի եղիցին քեզ այլ Աստուած բաց յինեն”:

ԱԲԵՂԱՆ - (Կակազելով) Մի եղիցին... մի եղիցին...

ԿՈՒՅՐԸ - (Շեշտելով) “Մի արասցես քեզ կուռս ըստ ամենայն նմանության որ ինչ երկինս ի վեր է և որ ինչ յերկրի ի խոնարհ և որ ինչ ի յուրս ի ներքո երկրի...”:

ԱԲԵՂԱՆ - (Դողդոջ) “Եվ որ ինչ ի ջուրս ի ներքո երկրի”:

ԿՈՒՅՐԸ - (Կամաց-կամաց երթալով դուռը) “Չի ես եմ Տեր Աստուած քո, Աստուած նախանձոտ, որ հատուցանեմ զմեղս յերիս և ի չորիս...”: (Դուրս):

Բ

ԱԲԵՂԱՆ - (Կերթա ծունկի կուգա խաշելության առջև բազկատարած ու ջերմեռանդ) “Կեցո գիս, Աստուած, զի հասին ջուրք յանձն իմ, ընկայ ես ի խորս անդնդոց, ուր ոչ գոյ ինձ հանգիստ: Եկի ես ի խորս... ծովու... և շրջանք... ընկղմեցին զիս...”: (Քիչ-քիչ կթուլնա, կնստի ծունկերուն և գլուխը կկախեն կրծքին):

Գ

Խաչն ու սեղանը կամաց կսկսի մշուշապատիլ, ամեն ինչ կխառնվի իրարու, և այդ մշուշի ֆոնին վրա հետզհետե կպարզվի աղջկան կերպարանքը:
Ամբողջապես սպիտակ հագած, հագուստը պարզ, նուրբ ու ձիգ, կարծես ջրեն հանած, մազերը արձակ, խոնավ ու վրան մեկ-երկու թել ծովու խոտ: Աբեղան թեթև մը գլուխը կբարձրացնե, հանկարծ կտեսնե ու սարսափահար կցատկե ոտքի:

ԱԲԵՂԱՆ - (Ետ-ետ երթալով): Դո՞ւն... դո՞ւն...

ԱՂԶԻԿԸ - Այո, ես, միթե չէիր սպասեր:

ԱԲԵՂԱՆ - Աստված իմ:

ԱՂԶԻԿԸ - Մենա՞կ ես:

ԱԲԵՂԱՆ - Ես... ես մենակ եմ միշտ:

ԱՂԶԻԿԸ - Այ, եկա քեզի ընկեր, և եկա այսպես կեսգիշերին, որ մինակ ըլլանք ես ու դուն: Դուն, իմ քաջս, իմ արևս, իմ լուդորդս...

ԱԲԵՂԱՆ - Հերիք է:

ԱՂԶԻԿԸ - Ինչո՞ւ: Չէ՞ որ ես քեզմով է, որ հիմա կապրիմ, չէ՞ որ դուն նորեն կյանքս տվիր ինձի, և ինչ քաղցր է այդ կյանքը, որ դուն տվիր ինձի: Այս քանի-քանի տարի ապրեր եմ ես, ամբողջ տասնյոթը տարի, և ես չգիտեի, բնավ չգիտեի, որ չէի ապրեր: Մի՞տքդ է ցերեկը, հոն, ալիքներուն մեջ, նայե, մազերս խոնավ են դեռ, բոնե, բոնե, շոշափե:

ԱԲԵՂԱՆ - (Ետ-ետ կերթա հափշտակված աղջկան նայելով):

ԱՂԶԻԿԸ - Բայց գիտե՞ս՝ ինչ ուժեղ թներ ունիս և ինչպես ճկուն, իսկ ես դեռ այնպես հուզված եմ, դեռ այնպես հոգնած (Կուզե նստի Աբեղայի անկողնին):

ԱԲԵՂԱՆ - (Արգիլել ուզելով) Օրիորդ:

ԱՂԶԻԿԸ - (Կնստի անկողնին ծայրը) Ես օրիորդ եմ ծառաներուս համար, ես օրիորդ եմ մեր հպատակներուն համար, իմ տերս ինձի այլ կերպ պիտի կանչե:

ԱԲԵՂԱՆ - Սեղա:

ԱՂԶԻԿԸ - Վայ, դուն գիտես անունս:

ԱԲԵՂԱՆ - Հայրդ քեզի այդպես կանչեց:

ԱՂԶԻԿԸ - Այո, Սեղա է անունս: Իսկ ի՞նչ է քու անունդ:

ԱԲԵՂԱՆ - Ինձի Աբեղա կկանչեն:

ԱՂԶԻԿԸ - Իսկ առա՞ջ, առա՞ջ, երբ դուն աշխարհն էիր դեռ ու աշխարհիներ:

ԱԲԵՂԱՆ - Իմ աշխարհս վանքն է եղեր միշտ, քանի խելքս կհասնի:

ԱՂԶԻԿԸ - Ասիկա՞: Ա, ինչ սառն է հոս, ինչպես կմրսիմ:

ԱԲԵՂԱՆ - Կմրսի՞ս:

ԱՂԶԻԿԸ - Բան մը տուր վրաս, որ հոգիս տաքնա:

ԱԲԵՂԱՆ - Ես ոչինչ չունիմ:

ԱՂԶԻԿԸ - (Առանց գլուխը դարձնելու, ետևը պատեն կախված վերարկուն մատնանիշ ընելով) Այ:

ԱԲԵՂԱՆ - Վերարկո՞ւս:

ԱՂԶԻԿԸ - Ինչպես կմրսիմ:

ԱԲԵՂԱՆ - Վերարկո՞ւս:

ԱՂԶԻԿԸ - Կվարանիս: Բայց չվարանեցար կյանքդ ինձի տալու, երբ ետևես կատղած ալիքներուն մեջը նետեցիր քեզի:

ԱԲԵՂԱՆ - Ոչ չվարանեցա: Ան ուրիշ էր:

ԱՂԶԻԿԸ - Այո, ան ուրիշ էր: Հոն կոիվ էր ու փոթորիկ, իսկ հոս լուռ է ու խաղաղ, ինչպես գերեզման: Ա, ինչ սառն է հոս, ինչպես կմրսիմ: (Կելլե ոտքի):

ԱԲԵՂԱՆ - (Կվազե դեպի վերարկուն, ձեռքը կերկարե ու նորեն վարանած կանգ կառնե) :

ԱՂԶԻԿԸ - (Խնդրանքով) Բեր, բեր...

Աբեղան հանկարծ կխլե վերարկուն ու կդառնա դեպի աղջիկը, որ արդեն աներևույթ է եղած: Աբեղան կմնա քարացած, վերարկուն բռնած ձեռքը առաջ պարզած:

Դ

Դուրսեն կլսվի ժամկոչին ձայնը, որ մելամաղձոտ ու միալար երգով մը ժամ կկանչե: Ձայնը հետզհետե կմոտենա: Աբեղայի ձեռքեն կիյնա վերարկուն:

ԱԲԵՂԱՆ - (Շրթունքներուն մեջեն) Հիսուս... (Կուզե նորեն չոքե խաչին դեմը, ու խելառի պես ետ կցատկե) : Ոչ, ոչ: Եթե հանկարծ նորե՞ն երևնա: (Դեմքը կշրջե անկողնին կողմը) Ախ, Աստվածս երես դարձուց ինձմե: (Հեծկլտանքով կիյնա մահճակալին ոտքը ու դեմքը կթաղե անկողնին մեջ):

Դուրսեն կլսվի միշտ ժամկոչին երգը, որ հետզհետե հեռու ու հեռու, կթուլանա, կնվազի ու կհալի: